

Mnenje Odbora regij – Evropska strategija za brezdomstvo

(2014/C 271/07)

Poročevalec

Gábor BIHARY (HU/PES), član generalne skupščine Budimpešte

Referenčni dokument**I. POLITIČNA PRIPOROČILA**

ODBOR REGIJ

1. meni, da je popolnoma nesprejemljivo, da so leta 2014 v naših lokalnih in regionalnih skupnostih še vedno ljudje, ki živijo na cesti, s čimer tvegajo svoje zdravje in življenje. Za Evropsko unijo je nedostojno, da skoraj 3 milijoni brezdomcev živijo od pomoči sistemov socialne varnosti, mnogi pa za te sisteme morda sploh ne vedo ali jih ti neustrezno ščitijo;
2. ugotavlja, da je brezdomstvo najbolj skrajna oblika revščine in socialne izključenosti⁽¹⁾, ki krati človekovo dostojanstvo in krši človekove pravice, saj je bivališče temeljna človekova potreba;
3. v tem kontekstu znova poziva⁽²⁾ k oblikovanju evropskega okvira za ukrepanje v zvezi z socialnimi stanovanji, da se:
 - zagotovi skladnost s temeljnimi pravicami in med politikami EU, ki vplivajo na stanovanjsko problematiko;
 - zajamči spoštovanje Pogodbe EU, v skladu s katero imajo javne oblasti pravico, da same odločajo o socialnih stanovanjih in izbirnih merilih za gospodinjstva, ki so do njih upravičena;
 - spodbuja socialna raznolikost;
 - podpre proticiklični gospodarski pomen socialnih stanovanj, zlasti z zmanjšanjem energetske odvisnosti in podporo lokalnemu zaposlovanju;
4. priznava, da imajo države članice EU sicer najbolj razvite sisteme socialnega varstva na svetu, vendar pa se je število brezdomcev povečalo praktično v vseh državah članicah zaradi več dejavnikov, kot so posledice gospodarske krize, spremembe v družbi, diskriminacija manjšin ali slabo urejena migracijska vprašanja. Nekatere države poleg tega pesti tudi pomanjkanje socialnih stanovanj in stanovanj po dostopnih cenah;
5. poudarja, da so naložbe, usmerjene v boj proti brezdomstvu, izjemno donosne, saj dolgoročno in trajnostno prispevajo k znižanju tekočih izdatkov socialnega skrbstva za reševanje te problematike;
6. poudarja, da so na ravni EU potrebni ukrepi za obravnavanje mobilnosti revnih in izključenih državljanov EU, ki potujejo znotraj EU iz ene države članice v drugo. Socialna mobilnost je prispevala k nastanku čezmejne problematike brezdomstva, za katero ni mogoče najti rešitve na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni ali z omejitvijo mobilnosti državljanov EU;
7. opozarja, da so države članice in zlasti lokalne in regionalne oblasti neposredno odgovorne za boj proti brezdomstvu, da pa bi morala Evropska komisija imeti večjo vlogo pri oblikovanju politik, vzpostavljanju sodelovanja na evropski ravni ter razširjanju dobrih praks, seveda ob upoštevanju načela subsidiarnosti. Evropska unija bi si morala bolj prizadevati, da bi v duhu evropske platforme za boj proti revščini in socialni izključenosti dopolnila in podprla pobude držav članic ter lokalnih in regionalnih oblasti;⁽³⁾

⁽¹⁾ CdR 18/2010 fin.⁽²⁾ CdR 71/2011 final.⁽³⁾ CdR 402/2010 fin.

8. poudarja, da bi morala vsaka država članica poleg morebitne regionalne strategije imeti tudi nacionalno strategijo za boj proti brezdromstvu, v kateri bi bilo jasno določeno, kdo je odgovoren za zbiranje s tem povezanih podatkov ter spremljanje in izvajanje strategije; zato poziva države članice, naj oblikujejo celovite strategije za boj proti brezdromstvu in imenujejo odgovorne nacionalne službe, prav tako pa opredelijo jasne in pregledne cilje, s katerimi sprejmejo obveznosti v odnosu do EU, ter predstavijo modele ocenjevanja, ki omogočajo pregledno oceno rezultatov strategije posamezne države članice EU;
9. opozarja, da je treba v takšnih celovitih strategijah za boj proti brezdromstvu opredeliti tudi vlogo lokalnih in regionalnih oblasti in civilne družbe ter v duhu dobrega upravljanja jasno določiti naloge posameznih ravni upravljanja in razdelitev sredstev med njimi;
10. opozarja, da imajo nekatere države članice EU težave pri izvajanju svojih strategij na področju brezdromstva, ker v praksi nimajo upravljanja na več ravneh;
11. pozdravlja prejšnje in nedavne resolucije Evropskega parlamenta o evropski strategiji boja proti brezdromstvu ⁽⁴⁾ ter poziva države članice k napredku pri uresničevanju cilja o odpravi brezdromstva do leta 2015;
12. opozarja, da so razlogi za brezdromstvo in njegov obseg v državah članicah EU in celo v posameznih regijah različni, zaradi česar je treba lokalne in regionalne oblasti vključiti v pripravo strategije za odpravo brezdromstva. Izbor ustreznih instrumentov bi moral biti odvisen od razlogov za ta problem. Strokovno znanje na tem področju lahko zagotovijo lokalne oblasti, saj so neposredno v stiku s tem pojavom;
13. v tej zvezi pozitivno ocenjuje delo mreže HABITACT v zvezi z brezdromstvom (www.habitact.eu), tj. mreže lokalnih in regionalnih oblasti, ki z integriranimi strategijami za vprašanje brezdromstva spodbujajo socialne inovacije na tem področju;
14. soglaša s pozivom Evropskega parlamenta Komisiji, naj ustanovi skupino strokovnjakov na visoki ravni, ki bi ji pomagala pri pripravi in izboljševanju evropske strategije za boj proti brezdromstvu; poudarja, kako pomembno je, da v tej skupini strokovnjakov sodelujejo tudi predstavniki lokalnih in regionalnih oblasti;
15. ugotavlja, da so službe Komisije objavile delovni dokument ⁽⁵⁾ s smernicami za boj proti problemu brezdromstva, vendar obžaluje, ker besedilo odraža evropsko neambicioznost. Pripraviti je treba evropsko strategijo, ki bo vključevala orodja, ki jih bodo lahko lokalne in regionalne oblasti, nevladne organizacije in njihovi prostovoljci učinkovito uporabljali v praksi, in bo omogočila izmenjavo in razširjanje dobrih praks ter pravno ukrepanje za preprečevanje kriminalizacije brezdromstva, pa tudi za resno zatiranje zgražanja vrednih dejanj sovražnosti, nasilja ali preganjanja, usmerjenih proti njim;
16. poudarja, da revščina in brezdromstvo nista zločina in da so zato v nekaterih državah članicah kriminalizacija brezdromcev ter sprejemanje in izvajanje lokalnih predpisov, ki so asocialni in kršijo človekove pravice, nezdržljivi z načelom enake obravnave in človekovim dostojanstvom;
17. poziva, da je treba na lokalni, regionalni, nacionalni ravni in ravni EU v večji meri priznati in podpreti prizadevanja organizacij civilne družbe, ki se zavzemajo za državljanske svoboščine in pravice te ranljive skupine prebivalstva, ki ni zmožna uveljavljati svojih pravic;
18. izraža upanje, da v nobeni državi članici nihče ni tarča policijskega preganjanja zgolj zato, ker je brezdomec – to zastraševanje je včasih nezakonito, včasih pa ga spodbuja v tem smislu spremenjena zakonodaja;
19. podpira dejavnosti organizacij civilne družbe v državah članicah EU ter dejavnosti njihovih združenj in krovnih organizacij na evropski ravni, ki pomagajo brezdromcem in jih seznanjajo z njihovimi pravicami, prizadevajo pa si tudi za družbeno ozaveščenost in razvoj družbe, ki je odprta za vse in v kateri večina ljudi sočustvuje z brezdromci ter ki omogoča izvajanje ukrepov za odpravo brezdromstva, za kar namenja javna sredstva;

⁽⁴⁾ P7_TA(2011)0383 in P7_TA(2014)0043.

⁽⁵⁾ SWD(2013) 42 final.

20. poziva države članice in predsedstvo Evropske unije, naj poskrbijo, da bodo ministri na okroglih mizah redno razpravljali tudi o vprašanju brezdomstva. Odbor regij poudarja, da bi morali na teh srečanjih sodelovati tudi predstavniki lokalnih in regionalnih oblasti, ter poziva Evropsko komisijo, naj ta srečanja podpre s praktično in finančno pomočjo;

21. opozarja, da bi v okviru priprave evropske strategije za brezdomstvo moral imeti prednost pristop, v središču katerega so stanovanja (angl. housing-led, ki postavlja v ospredje zagotavljanje stanovanj) oziroma ki daje prednost ureditvi bivališč (angl. housing-first, najprej stanovanje), posebno pozornost pa bi morali nameniti čezmejnemu brezdomstvu in posebni obravnavi brezdomstva mladoletnikov in žensk;

22. poudarja, da je obravnavanje problema brezdomstva povezano z regionalnim razvojem in instrumenti financiranja EU (na primer ESS in ESRR) ⁽⁶⁾ ter s socialnim vključevanjem in človekovimi pravicami, tesno pa se navezuje tudi na cilj iz strategije Evropa 2020, da bi 20 milijonom ljudi omogočili izhod iz revščine; ⁽⁷⁾

23. regije v državah članicah, ki jih je brezdomstvo še posebej prizadelo, opozarja na možnost, da pri pripravi svojih operativnih programov uporabijo finančna sredstva iz Sklada za evropsko pomoč najbolj ogroženim ali drugih skladov, kot je Evropski socialni sklad (ESS), ter na ta način izboljšajo položaj brezdomcev in omogočijo njihovo socialno vključitev in vstop na trg dela;

24. izpostavlja pomen preventivnega ukrepanja na lokalni in regionalni ravni, saj je mogoče z zgodnjo opredelitvijo oseb, ki jih ogroža brezdomstvo, tem ljudem zagotoviti ustrezno pomoč in tako poskrbeti, da ne izgubijo svojega bivališča, tistim, ki so že brez doma, pa takoj pomagati. Zato bi bilo treba oblikovati strukturne ukrepe za zagotavljanje blaginje, kot so ukrepi na področju stanovanjske politike, zaposlovanja, izobraževanja, družinske politike in s tem povezanimi politikami;

25. poudarja, da sta za preprečevanje, da se kakovost življenja ter zdravje ljudi, ki so pred kratkim postali brezdomci, ne bi nenadoma poslabšala, nujno potrebna celosten pristop in tesnejše sodelovanje socialnih in zdravstvenih služb, zlasti za ljudi, ki so v preteklosti že izkoristili storitve teh služb;

26. opozarja, da se je treba z oskrbo brezdomcev začeti ukvarjati na ulici, saj z odkrivanjem in zdravljenjem morebitnih duševnih bolezni ali drugih odvisnosti ni mogoče čakati in je treba najprej reševati njihovo stanovanjsko problematiko;

27. opozarja, da je treba poskrbeti za ustrezno pomoč, zlasti zagotoviti nastanitvene zmogljivosti, saj to lahko pripomore k preprečevanju brezdomstva;

28. poudarja, da deležniki v boju proti brezdomstvu za učinkovito ukrepanje potrebujejo financiranje in ustrezno pomoč tako na ravni držav članic kot na ravni Evropske unije, da lahko sprejmejo učinkovite ukrepe za mobilizacijo zavodov za zaposlovanje, organizirajo usposabljanje za brezdomce ter jih spodbudijo k iskanju zaposlitve oziroma jim pomagajo, da delo obdržijo;

29. meni, da so za preprečevanje brezdomstva še posebej učinkoviti sicer posredni ukrepi, kot so poklicno usposabljanje in preusposabljanje ter izobraževanje odraslih, torej vseživljenjsko učenje. Ustrezno strukturirano usposabljanje, ki vodi v dejansko zaposlitev, je dobra naložba tako z vidika posameznikov kot družbe ter lahko brezdomcem pomaga, da si trajno izboljšajo svoj položaj. Izobraževanje je pogosto nujen osnovni pogoj, bistvenega pomena pa je, da so ljudje sami motivirani ter si dolgoročno in proaktivno prizadevajo, da napredujejo v družbi in postanejo dejavni akterji v njej. Pri tem morajo sodelovati in si dejavno prizadevati za izboljšanje stanja, v katerem so;

30. poudarja, da je treba poskrbeti, da bodo zatočišča ali začasna bivališča, s katerimi upravljajo lokalne oblasti, dobrodelne ustanove ter civilne in verske organizacije, kakovostna, dostopna na lokalni ali vsaj regionalni ravni ter prilagojena potrebam uporabnikov; vendar meni, da so koncepti, osredotočeni na zagotavljanje stanovanj, npr. „housing first“, najprimernejše rešitve;

31. opozarja, da je za brezdomce in ljudi s skromnimi dohodki izjemno pomembno, da imajo na lokalni ravni zagotovljen dostop do stalne in cenovno ugodne nastanitve. Vendar pa tega ni mogoče doseči drugače kot zgolj z vzpostavitvijo ustreznih partnerstev med vsemi deležniki, ki so prilagojena razmeram na posameznih krajih;

⁽⁶⁾ CdR 1999/2013 fin.

⁽⁷⁾ CdR 26/2013 fin.

32. izraža podporo usmerjenemu ukrepanju proti brezdomstvu na ravni EU v okviru različnih ustreznih evropskih sektorskih politik, zlasti na področju gospodarstva, financ, socialne varnosti, regionalnega razvoja, zdravstva, človekovih pravic, mladih, enakosti moških in žensk, priseljevanja in vključevanja;
33. podpira vključevanje vprašanja brezdomstva v postopek izvajanja strategije Evropa 2020, morda tudi v obliki priporočil za posamezne države, s katerimi bi dopolnili prizadevanja držav članic, zlasti tam, kjer je v zvezi z brezdomstvom potreben takojšnji napredek;
34. poziva Komisijo, naj posamezne države članice ne spodbuja samo s priporočili, temveč jih tudi poskuša prepričati k nadaljnjim prizadevanjem in vključevanju problema brezdomstva v svoje nacionalne programe reform;
35. poudarja, da je treba zbrati celovite in primerljive podatke o brezdomstvu, pri čemer se je treba izogniti kakršni koli stigmatizaciji brezdomcev. Te podatke je treba ločiti glede na vzroke za brezdomstvo in intenzivnost pojava ter jih razčleniti vsaj na ravni NUTS 2. S tem bi vzpostavili zbirko podatkov, ki bo omogočila izboljšanje učinkovitosti politik razvoja ter dokončno odpravo problema brezdomstva;
36. ker ukrepi na lokalni in regionalni ravni odločilno prispevajo k odpravljanju brezdomstva, meni, da bi morala EU preučiti učinek vseh ukrepov in razmisliti, v katerih primerih bi bilo pri premagovanju brezdomstva poleg ESS in ESRR smiselno uporabiti tudi druge instrumente financiranja (na primer programa PROGRESS in PSCI, pobuda JESSICA, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, pobuda LEADER, Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim);
37. spodbuja države članice, da za izboljšanje položaja brezdomcev uporabijo ustrezna evropska sredstva in poskrbijo za prehod med socialno vključenostjo in vključitvijo na trg dela;
38. meni, da je pomembno spodbujati prostovoljstvo pri zagotavljanju storitev za brezdomce in jih vključiti v reševanje socialnih vprašanj ter povečati splošno ozaveščenost o težavah te skupine in brezdomce tudi pritegniti k procesom vključevanja v družbo;
39. meni, da je treba okrepiti mehanizme sodelovanja, prilagajene posebnemu položaju brezdomcev, ki bi omogočili njihovo dejansko sodelovanje, spodbujali skupno sprejemanje odločitev vseh zainteresiranih strani ter skratka izboljšali kakovost oskrbe, tako da bi brezdomci postali dejavni akterji pri svojem vključevanju v družbo.

V Bruslju, 25. junija 2014

*Predsednik
Odbora regij*
Michel LEBRUN